

IPT-HANKKEEN 2. TYÖPAJA

Tarjousten vertailu ja valintaperusteet

Helsinki 7.5.2014

Specialist Partner, asianajaja, VT, KTM Mika Pohjonen
Hannes Snellman Asianajotoimisto Oy

Hankintalaki

- Hankintalaki 62 § 1 ja 3 momentit
 - Tarjouksista on hyväksyttävä se, joka on hankintayksikön kannalta kokonaistaloudellisesti edullisin hankinnan kohteeseen liittyvien vertailuperusteiden mukaan, tai se, joka on hinnaltaan halvin. Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen vertailuperusteina voidaan käyttää esimerkiksi laatua, hintaa, teknisiä ansioita, esteettisiä ja toiminnallisia ominaisuuksia, ympäristöystävällisyyttä, käyttökustannuksia, kustannustehokkuutta, myynnin jälkeistä palvelua ja teknistä tukea, huoltopalveluja, toimituspäivää tai toimitus- tai toteutusaikaa taikka elinkaarikustannuksia.
 - Käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta vertailuperusteet ja niiden suhteellinen painotus on ilmoitettava hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa. Kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä vastaavat tiedot on ilmoitettava hankintailmoituksessa tai hankekuvauksessa. Painotus voidaan ilmaista myös ilmoittamalla kohtuullinen vaihteluväli. Jos vertailuperusteiden suhteellisen painotuksen ilmaiseminen ei ole perustellusti mahdollista, vertailuperusteet on ilmoitettava tärkeysjärjestyksessä.

Erityisalojen hankintalaki

- Erityisalojen hankintalaki 54 § 1 ja 3 momentti
 - Tarjouksista on hyväksyttävä se, joka on hankintayksikön kannalta kokonaistaloudellisesti edullisin hankinnan kohteeseen liittyvien vertailuperusteiden mukaan tai se, joka on hinnaltaan halvin. Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen vertailuperusteina voidaan käyttää esimerkiksi laatua, hintaa, teknisiä ansioita, esteettisiä ja toiminnallisia ominaisuuksia, ympäristöystävällisyyttä, käyttökustannuksia, kustannustehokkuutta, myynnin jälkeistä palvelua ja teknistä tukea, huoltopalveluja, toimituspäivää tai toimitus- tai toteutusaikaa taikka elinkaarikustannuksia.
 - Käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta, vertailuperusteet ja niiden suhteellinen painotus on ilmoitettava hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa. Painotus voidaan ilmaista myös ilmoittamalla kohtuullinen vaihteluväli. Jos vertailuperusteiden suhteellisen painotuksen ilmaiseminen ei ole perustellusti mahdollista, vertailuperusteet on ilmoitettava tärkeysjärjestyksessä.

Tarjousten vertailuperusteet / tarjoajan soveltuvuusvaatimukset

- Tarjoajan soveltuvuuteen liittyviä tekijöitä ei saa käyttää tarjousten vertailuperusteina, esim.
 - Liikevaihto
 - Vakavaraisuus
 - Tarjoajan referenssiluettelo (nimet ja lukumäärä)

Tarjousten vertailuperusteiden painoarvot

- Markkinaoikeus 22.2.2013 (66/13)
 - Tarjouspyynnön mukaan tarjouksen valintaperusteena on ollut kokonaistaloudellinen edullisuus ja sen vertailuperusteina ”Tarjottujen laitteiden ja asennustyön laatu” 30–50 prosentin painoarvolla, ”Saadun tarjouksen kokonaishinta laitteiden osalta” 40–60 prosentin painoarvolla ja ”Saadun tarjouksen kokonaishinta asennustyön osalta” 20–40 prosentin painoarvolla
 - Markkinaoikeus: Vertailuperusteiden prosenttimääräisille painoarvoille tarjouspyynnössä asetetut suuret vaihteluvälit huomioon ottaen tarjoajat eivät ole tarjouksia tehdessään voineet tietää kunkin vertailuperusteen tosiasiallista painoarvoa tarjousten vertailussa eivätkä hinnan ja laadun vertailuperusteiden painoarvon tosiasiallista suhdetta. Hankintayksikön menettely on mahdollistanut vertailuperusteiden painoarvojen jälkikäteisen määrittämisen vaarantaen näin tarjoajien tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun

Laadun ja hinnan painoarvot

- Markkinaoikeus 24.1.2014 (27/14)
 - Kunnallisteknisten suunnitelmien laatiminen ja maankäytön suunnittelu
 - Tarjouksen valintaperusteena on tarjouspyynnön perusteella ollut kokonaistaloudellinen edullisuus siten, että hinnan painoarvo on ollut 30 prosenttia ja laatutekijöiden painoarvo 70 prosenttia
 - Markkinaoikeus: Käsillä olevan tyyppisissä hankinnoissa on hankintayksiköllä harkintavaltansa rajoissa myös mahdollisuus antaa tarjousten valinnassa laatuvertailuperusteille hintaan nähden suurempi painoarvo eikä hankintayksikön ole katsottava ylittäneen harkintavaltaansa määritellesään vertailuperusteiden painoarvot tarjouspyynnöstä ilmenevin tavoin

Henkilöstön vertailuperusteet

- Markkinaoikeus 24.1.2014 (27/14)
 - Vertailuperusteen "henkilöstöön liittyvät tekijät" osalta on tarjouspyynnössä pisteytyksessä huomioon otettavana seikkana ilmoitettu muun ohella referenssit
 - Markkinaoikeus toteaa, että edellä esitetyin tavoin kysymyksessä olevassa maankäytön suunnittelua koskevassa hankinnassa voivat palvelun toteuttamiseen osallistuvien henkilöiden henkilökohtainen kokemus ja osaaminen vaikuttaa palvelun laatuun, eikä henkilöstön referenssien käyttämiselle vertailuperusteena sinänsä ole estettä

Tarjousten vertailuperusteet

- Markkinaoikeus 24.1.2014 (27/14)
 - Laatuvertailuperusteet, joiden arvioinnissa on ilmoitettu käytettäväksi arvosteluasteikkoa nolasta kymmeneen, ovat tarjouspyynnön mukaan olleet
 - 1. Henkilöstöön liittyvät tekijät (painoarvo 40 prosenttia)
 - projektin vetäjä ja muu henkilöstö
 - referenssit
 - erityisosaaminen
 - ammattitaito

Tarjousten vertailuperusteet

- 2. Toimituskyky (painoarvo 15 prosenttia)
 - henkilöresurssit
 - lähestymistapa ja vastaavuus tilaajan tarpeisiin- yrityksen saavuttamat tulokset
- 3. Yhteistoiminta ja joustavuus (painoarvo 15 prosenttia)
 - vuorovaikutteisuus
 - asiakastyytyväisyys
 - arvot, asenteet ja luotettavuus

Tarjousten vertailuperusteet

- Markkinaoikeus: Tarjouspyynnössä esitetyt vertailuperusteet "henkilöstöön liittyvät tekijät", "toimituskyky" sekä "yhteistoiminta ja joustavuus" alakohtineen ovat kokonaisuudessaan olleet niin yksilöimättömiä ja epätäsmällisiä sekä sisällöltään niin epämääräisiä, etteivät tarjoajat ole niiden perusteella voineet riittävällä tavalla ennakoida, mitä seikkoja hankintayksikkö tulee kunkin vertailuperusteen osalta ottamaan huomioon tarjousten vertailussa. Vertailuperusteiden yksilöimättömyys on ollut myös omiaan antamaan hankintayksikölle lähes rajoittamattoman valinnanvapauden tarjousten vertailussa

Vertailuperusteiden määrittely tarjouspyynnössä

- Markkinaoikeus 14.3.2011 (117/11)
 - Koulun suunnittelu ja rakentaminen
 - Markkinaoikeus: Vertailuperusteiden arkkitehtuuri, opetustilojen toiminnallisuus, työturvallisuus, siivous, ruokahuolto ja kiinteistönhoito sekä kokonaistoiminnallisuus osalta tarjouspyynnöstä ei ole riittäväällä tavalla ilmennyt, miten ne eroavat sisällöltään toisistaan ja mitä nimenomaisia seikkoja otetaan vertailussa kunkin vertailuperusteen osalta huomioon
 - Markkinaoikeus: Hankintayksikön menettely on ollut virheellistä

Vertailuperusteiden määrittely tarjouspyynnössä

- Markkinaoikeus 3.10.2011 (460/11)
 - Arkkitehtisuunnittelun hankinta
 - Markkinaoikeus katsoo, että vertailuperusteina käytetyt ”projektin johto (johdon kyvyt, koulutus ja motivaatio)”, ”henkilöstö (tiedot ja taidot)” sekä ”kokemus ja tekninen osaaminen (organisaation ja henkilöstön tasolla)” ovat olleet niin yleisiä sekä sisällöltään epämääräisiä ja päällekkäisiä, etteivät tarjoajat ole niiden perusteella voineet tietää, mitä seikkoja hankintayksikkö tulee kunkin vertailuperusteen osalta ottamaan huomioon tarjousten vertailussa

Tarjousten vertailuperusteiden muotoilu

- Muotoile vertailuperusteet siten, että kirjoitat
 - Mitä Sinä odotat, että tarjouksessa tulee esittää
 - Mitä Sinä itse esittäisit tarjouksessa, jos olisit tarjoaja
- Jos vertailuperusteissa viitataan tilaajan tavoitteisiin tai tarpeisiin, tulee myös ilmoittaa, mitkä ovat tilaajan tavoitteet tai tarpeet (vaihtoehtoisesti voi myös viitata tarjouspyynnön kohtaan, jossa tilaajan tavoitteet tai tarpeet on tyhjentävästi lueteltu)

Esimerkki vertailuperuste avainhenkilöstä

- Avainhenkilön asiantuntemus ja osaaminen
 - Koulutus, jatkokoulutus ja täydennyskoulutus
 - Työkokemus vuosina tarjouksessa ehdotetussa tehtävässä
 - Kokemus hankintaa vastaavista toimituksista
 - Kuvaus referenssihankkeesta
 - Selvitys referenssihankkeen vastaavuudesta hankinnan kohteeseen
 - Selvitys omasta tehtävästä ja käytetystä työajasta referenssihankkeessa (pyydetään päivinä tai tunteina)
 - Referenssihankkeen arvo
 - Pyydetään asiakaspalaute referenssihankkeen onnistumisesta
 - Aikataulun pitävyys
 - Kustannusten pitävyys
 - Toimituksen virheettömyys
 - Yhteistyö asiakkaan kanssa: asiakkaan ajan tasalla pitäminen, raportoinnin konkreettisuus ja sopimuksenmukaisuus, toiminnan muuttaminen / korjaaminen asiakaspalautteen perusteella

Esimerkki vertailuperuste

Projektisuunnitelman laatu

- Alakriteeri yleisaikataulu
 - Yleisaikataulua on projektisuunnitelmaluonnokseen nähden kehitetty avoimen rakentamisen mukaisesti ja välitavoitteet on aikataulutettu ja määritelty (1 p)

Tarjousten vertailuperusteet

- Markkinaoikeus 4.4.2012 (127/12)
 - Rakennusurakka
 - Pisteytystaulukko on käsittänyt yhteensä 58 suunnitelmien yleisarviointiin ja rakennussuunnitelmien arviointiin liittyvää kohtaa, joista 23 solua on merkitty sekä punaisella että harmaalla. Samat solujen kohdat on siten merkitty koskemaan kriteeriä, jonka täyttymistä käytetään tarjouksen tarjouspyynnön mukaisuuden arvioinnissa että myös lisäpisteitä tuovana seikkana tarjousten vertailussa. Tällaisia ominaisuuksia ovat olleet muun ohella kerros- ja huonekorkeus, viitesuunnitelmien sijoitteluperiaatteet sekä koulupihan jäsennöinti ja varustus suunnitteluohjeen ja viitesuunnitelmien mukaan

Tarjousten vertailuperusteet

- Hankintayksikkö on nimennyt samoja kriteerejä sekä ehdottomiksi vähimmäisvaatimuksiksi että tarjousten vertailussa lisäpisteitä tuoviksi ominaisuuksiksi
- Markkinaoikeus: Tarjoajat eivät ole voineet varmuudella tietää, mitkä seikat ovat olleet tarjouksen tarjouspyynnön mukaisuudelle asetettuja ehdottomia vähimmäisvaatimuksia ja mitä seikkoja otetaan huomioon kunkin vertailuperusteen osalta laadun vertailussa ja pisteytyksessä. Tarjoajat eivät ole voineet tarjouspyynnön perusteella tietää, mikä merkitys pisteytystaulukolla ilmoitettavilla tiedoilla ja tarjouksesta muuten ilmi käyvillä tiedoilla on tarjousten ehdottomien vähimmäisvaatimusten täyttymisen arvioinnissa tai toisaalta tarjousten laadullisessa vertailussa
- Uusi tarjouskilpailu

Tarjousten vertailuperusteet

- Euroopan yhteisöjen tuomioistuin 4.12.2003 (asia C-448/01)
 - **Tarjousten vertailuperusteita ei saa millään tavoin muuttaa hankintamenettelyn aikana**

Tarjousten vertailuperusteet

- Korkein hallinto-oikeus 22.3.2006 (taltio 670)
 - **Tarjouspyynnössä arviointiperusteissa olevaa virhettä ei voida korjata muuten kuin järjestämällä uusi tarjouskilpailu.**

Tarjousten vertailu ja pisteyttäminen

Tarjousvertailu

- Hankintalain esitöissä (HE 50/2006 vp s. 106) on todettu, että tarjouksia on verrattava jokaista vertailuperustetta käyttäen ja hankintapäätöksessä on perusteltava perusteiden soveltaminen tarjoukseen. Oikeuskäytännön mukaan **tarjousvertailusta on selvästi ilmittävä kaikkien tarjousten osalta, miten niitä on arvioitu kunkin vertailuperusteen osalta.** Jos tarjouksille on annettu toisistaan poikkeavia pisteitä, **vertailusta on ilmittävä mihin tarjousten piste-erot perustuvat**

Tarjousvertailu

- Markkinaoikeus 5.7.2011 (329/11)
 - Tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu edellyttää, että hankintapäätökseen liittyvästä tarjousten vertailusta ilmenee kaikkien vertailuperusteiden osalta, mihin konkreettisiin seikkoihin tarjousten vertailu ja annetut pisteet ovat perustuneet. **Täysien tai samojen pisteiden antaminen tarjoajille ei poista hankintayksiköltä tarjousvertailun perusteluvelvollisuutta**

Tarjousvertailu

- Markkinaoikeus 30.11.2012 (408/12)
 - Esimerkiksi opetussuunnitelman sisällöstä on ilmoitettu, että tarjous saa pisteitä seuraavasti:
 - 5 pistettä:
”Vastaa tarjouspyynnön koulutuskuvausta erittäin hyvin. Hyvä ja selkeä kuvaus (sisällöt, tavoitteet, kohderyhmät, mahdollinen näyttöjen järjestäminen, tarjotut valinnaisuudet).”
 - 3 pistettä:
”Vastaa tarjouspyynnön koulutuskuvausta hyvin. Osa kuvattu hieman puutteellisesti (sisällöt, tavoitteet, kohderyhmät, mahdollinen näyttöjen järjestäminen, tarjotut valinnaisuudet).”
 - 1 pisteen:
”Vastaa tarjouspyynnön koulutuskuvausta tyydyttävästi. Kuvattu suppeasti (sisällöt, tavoitteet, kohderyhmät, mahdollinen näyttöjen järjestäminen, tarjotut valinnaisuudet).”
 - 0 pistettä:
”Vastaa tarjouspyynnön koulutuskuvausta yleisellä tasolla. Kuvaus suppea ja puutteellinen (sisällöt, tavoitteet, kohderyhmät, mahdollinen näyttöjen järjestäminen, tarjotut valinnaisuudet).”

Tarjousvertailu

- Markkinaoikeus: Taulukossa on katsottava lähinnä selvitetyn niitä seikkoja, jotka hankintayksikkö ottaa huomioon kunkin vertailuperusteen alakohdan osatekijän vertailussa, eikä sitä, millä perusteilla tarjoukset ovat saaneet pisteitä kustakin arvioitavasta kohdasta
- Hankintapäätösasiakirjoissa ei ole selvitetty, mihin konkreettisiin tarjouksista ilmenneisiin eroavaisuuksiin suoritettu pisteytys on perustunut
- Hankintapäätöksestä ei ole ilmennyt, miten tarjouksia on kunkin osatekijän osalta vertailtu suhteessa toisiinsa ja mihin tarjousten sisällöllisiin eroavaisuuksiin suoritettu pisteytys ja hankintapäätös ovat perustuneet
- Markkinaoikeus katsoo, että hankintayksikkö on näin ollen menetellyt hankintapäätöstä perustellessaan hankintalain 73 §:n vastaisesti

Tarjouspyynnön noudattaminen

- Korkein hallinto-oikeus 20.9.2013 (taltio 2984)
 - Sekä valittajan että voittaneen tarjoajan kokonaispisteiksi oli ilmoitettu 96 pistettä
 - Tarjouspyynnön mukaisella laskutavalla valittajan olisi tullut saada hinnan osalta 56,03 pistettä ja näin ollen yhteispisteet 96,03. Valittajan olisi siten tullut korkeimmat yhteispisteet saaneena tarjoajana voittaa tarjouskilpailu
 - Hankintayksikkö oli markkinaoikeudessa esittänyt perusteluna kokonaislukujen käyttämiselle pisteytyksessä sen seikan, että tarjousvertailussa myös laatutekijöiden pisteytyksessä oli käytetty kokonaislukuja

Tarjouspyynnön noudattaminen

- Markkinaoikeus toteaa, että ilman hintapisteiden pyöristämistä kokonaislukuihin valittaja olisi saanut tarjoushintansa ja voittaneen tarjoajan tarjoushinnan perusteella laskien kahden desimaalin tarkkuudella 56,03 hintapistettä ja laadun osalta 40 laatupistettä eli yhteensä 96,03 pistettä, kun taas voittanut tarjoaja on saanut 60 hintapistettä ja 36 laatupistettä eli yhteensä 96 pistettä. Valittaja olisi siten virheettömässä menettelyssä saanut enemmän pisteitä kuin voittanut tarjoaja ja se olisi tullut valita tarjouskilpailun voittajaksi.
- Markkinaoikeus määräsi hankintayksikön maksamaan valittajalle hyvitysmaksuna 100.000 euroa

Tarjouspyynnön noudattaminen

- Korkein hallinto-oikeus korotti hyvitysmaksun 200.000 euroon

Tarjousvertailu – yhteenveto

- Hankintayksikön tarjousvertailu
 - Jokaista kelpoisuusvaatimukset täyttävää tarjousta tulee vertailla jokaisella kriteerillä
 - Vertailussa tulee nostaa esille tarjouksen konkreettiset ominaisuudet kustakin kriteeristä
 - Nimenomaisesti se, mitä tarjous sisältää kustakin kriteeristä
 - Ei näin: Tarjouksessa oli kuvattu laajimmin jne.
 - Ei näin: Tarjous vastaa parhaiten tilaajan tarpeita jne.
 - Ei näin: Tarjousten vertailun suoritti arviointiryhmä, johon oli koottu moniammatillista osaamista

Tarjousvertailu – yhteenveto

- Vertailussa tulee esittää johtopäätökset tarjousten paremmuudesta
- Pisteet ja piste-erot on perusteltava myös sanallisesti
- Ilmoitettua kriteeriä ei saa jättää käyttämättä, vaan vertailu tulee tehdä kaikilla kriteereillä
- **Vertailuun ei saa lisätä uusia kriteereitä, alakriteereitä eikä alapainoarvoja**
- Kriteerien ilmoitettua tärkeysjärjestystä tai keskinäistä painotusta ei saa muuttaa

Tarjousvertailussa on kyse 3 sanasta

- ❖ **TARJOUSTEN SISÄLTÖ**
- ❖ **JOHTOPÄÄTÖKSET**

Mika Pohjonen

Hannes Snellman Asianajotoimisto Oy

Eteläranta 8 / PL 333

00131 Helsinki

Puh. (09) 2288 4454

GSM 0400 735 742

Email mika.pohjonen@hannessnellman.com

www.hannessnellman.com

KIITOS!